

DELEGATURA UOKiK W KATOWICACH

Katowice, dn.02.06.2004 r.

RKT-61-38/04/MF

DECYZJA Nr RKT-27/2004

I Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 z zm. Dz. U. z 2003r. Nr 60, poz. 535 i Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004r. Nr 93, poz. 891) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 z późn. zm.), po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wszczętego z urzędu przeciwko Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej ul. Laski 188 41-303 Dąbrowa Górnicza,

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

na podstawie art. 23c) ust. 1 w związku z art. 23a) ust. 1 i 2 w/w ustawy **uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, bezprawne działanie Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej polegające na tym, że:

1) w umowie sprzedaży ciepła nr zawieranej z konsumentami nie określono:

a) szczegółowych zasad ustalenia terminów przeprowadzania prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji, co stanowi naruszenie § 12 pkt 5 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych, obrotu ciepłem, świadczenia usług przesyłowych, ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców (Dz.U. Nr 72, poz. 845),

b) odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za:

- przekroczenie zamówionej mocy ciepłej lub obliczeniowego natężenia przepływu nośnika ciepła, dopuszczalnych odchyłeń od parametrów nośnika ciepła oraz dopuszczalnych przerw i ograniczeń w dostarczaniu ciepła,
- niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców,
- zwrot zanieczyszczonego nośnika ciepła lub jego kradzież,

co stanowi naruszenie § 12 pkt 8 w/w rozporządzenia,

c) bonifikat, upustów i opłat z tytułu niedotrzymania przez strony warunków umowy, co stanowi naruszenie § 12 pkt 10 lit. c w/w rozporządzenia

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

II. Stosownie do art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 z zm. Dz. U. z 2003r. Nr 60, poz. 535 i Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004r. Nr 93, poz. 891) i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 z późn. zm.), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przeciwko Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej ul. Laski 188 41-303 Dąbrowa Górnicza,

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

na podstawie art. 23c) ust. 1 w związku z art. 23a) ust. 1 i 2 w/w ustawy **uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, działanie Przedsiębiorstwa

Energetyki Ciepłej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej polegające na stosowaniu w *umowie sprzedaży ciepła nr ...zawieranej z konsumentami* postanowienia wzorców umów, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. tj.: „*Wszelkie spory między Stronami dotyczące wykonywania niniejszej umowy, Strony rozstrzygać będą polubownie, a w przypadku nie osiągnięcia porozumienia, podlegać będą rozstrzygnięciu w sprawach należących do jego kompetencji, przez Urząd Regulacji Energetyki, lub przez właściwy Sąd, terenowo objęty siedzibą Sprzedawcy*”.

i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.

III. Na podstawie art. 23c) ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 z zm. Dz. U. z 2003r. Nr 60, poz. 535 i Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004r. Nr 93, poz. 891) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 z późn. zm.), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

określa się Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej, środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów:

- a) w celu wykonania nakazu określonego w pkt I sentencji niniejszej decyzji, polegające na umieszczeniu w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów sprzedaży ciepła zawieranych z konsumentami, wszystkich informacji o których mowa w § 12 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych, obrotu ciepłem, świadczenia usług przesyłowych, ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców (Dz.U. Nr 72, poz. 845),
- b) w celu wykonania nakazu określonego w pkt II sentencji niniejszej decyzji, polegające na zaniechaniu stosowania w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów sprzedaży ciepła zawieranych z konsumentami niedozwolonego postanowienia umownego zacytowanego w pkt II sentencji decyzji.

IV. Na podstawie art. 72 w związku z art. 75 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz.U. z 2003r. Nr 86, poz. 804 z zm. Dz. U. z 2003r. Nr 60, poz. 535 i Nr 170, poz. 1652; Dz. U. z 2004r. Nr 93, poz. 891) oraz stosownie do art. 28 ust. 6 tej ustawy i § 6 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie określenia właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 18, poz. 172 z późn. zm.), po przeprowadzeniu z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów,

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

postanawia się zobowiązać Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej do poniesienia kosztów niniejszego postępowania w wysokości 32 PLN (słownie złotych: trzydzieści dwa).

Uzasadnienie

W okresie od 19.08.2003r. do 08.10.2003r. przeprowadzone zostało w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej Organem Antymonopolowym) postępowanie wyjaśniające w sprawie ustalenia czy Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej z siedzibą Dąbrowie Górniczej stosuje we wzorcach umownych zawieranych z konsumentami postanowienia mogące nosić znamiona niedozwolonych postanowień umownych.

Ponieważ analiza dokumentów i informacji zebranych w toku tego postępowania wyjaśniającego dała podstawę do przyjęcia, iż w opisaney sprawie mogło nastąpić naruszenie przepisów ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (zwaney

dalej ustawą antymonopolową), w dniu 26.02.2004r. wszczęto z urzędu postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów w związku z podejrzeniem podejmowania przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej z siedzibą w Dąbrowie Górniczej (zwane dalej PEC) bezprawnych działań noszących znamiona praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów (karta nr 1).

W odpowiedzi na zarzuty zawarte w postanowieniu o wszczęciu postępowania PEC stwierdziło (karty nr 43-44), że szczegółowe zasady ustalenia terminów przeprowadzania prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji zostały określone w § 1 ust 1 pkt 4, § 1 ust 6, § 2 ust. 7-11, § 3 ust. 9,11,12 i § 4 ust. 4 umowy. Odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy ujęta została w § 4 ust. 6-8, § 6 ust. 4, § 7 ust. 10 i § 8 umowy. Bonifikaty, upusty i opłaty z tytułu niedotrzymania przez strony warunków umowy są określone w § 8 i 9 umowy.

Odnosnie stosowania klauzuli wpisanej do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone PEC stwierdziło, że w myśl art. 46 k.p.c. strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. W świetle w/w przepisu zapis umowy sprzedaży ciepła, jaki stosuje PEC należy traktować jako propozycję ze strony sprzedawcy. Jeżeli zatem odbiorca nie wyrazi zgody na powyższy zapis, obowiązuje tzw. właściwość ogólna regulowana przepisami art. 27-30 k.p.c., o ile nie zachodzi inna właściwość według k.p.c. PEC poinformowało, że po 27.08.2003r. dokonało zmian we wzorcu umowy sprzedaży ciepła zawieranej z konsumentami.

Organ Antymonopolowy ustalił i zważył co następuje.

Zgodnie z art. 23a) ust. 1 ustawy antymonopolowej za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Ustawa antymonopolowa w art. 23 a ust. 2 stanowi, że za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji, nieuczciwą lub wprowadzającą w błąd reklamę i inne czyny nieuczciwej konkurencji godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

Jako „sprzeczne z prawem” należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. Brak cech bezprawności winien, w myśl art. 6 K.c., wykazać przedsiębiorca (Por. Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji Komentarz, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwaji, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s.117 – 118).

Wobec powyższego, aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

- bezprawne działanie przedsiębiorcy,
- działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

I.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 i 2 ustawy Prawo energetyczne dostarczanie paliw gazowych, energii elektrycznej lub ciepła odbywa się na podstawie umowy sprzedaży lub umowy przesyłowej. Umowy powinny uwzględniać zasady określone w ustawie i warunki ustalone w koncesjach oraz zawierać co najmniej:

- 1) umowa sprzedaży – postanowienia dotyczące: ilości sprzedaży paliw gazowych, energii elektrycznej albo ciepła w podziale na okresy umowne, sposobu ustalania cen i warunków wprowadzania ich zmian, sposobu rozliczeń, odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, okresu jej obowiązywania i warunków rozwiązania.

Przedsiębiorstwo energetyczne może zawierać z odbiorcą, któremu dostarcza paliwa gazowe, energię elektryczną lub ciepło na podstawie cen i stawek opłat ustalonych w taryfie, jedną umowę zawierającą postanowienia umowy sprzedaży i umowy przesyłowej.

Art. 9 ustawy Prawo energetyczne zawiera delegację dla ministra właściwego do spraw gospodarki do wydania rozporządzenia, które powinno m.in. określać podstawowe elementy umowy o przyłączenie, umowy sprzedaży i umowy o świadczenie usług przesyłowych. W oparciu o w/w upoważnienie wydane zostało rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych, obrotu ciepłem, świadczenia usług przesyłowych, ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców, które w § 12 określa niezbędne elementy umowy sprzedaży ciepła.

Zgodnie z poglądami doktryny „wydaje się ze wszech miar celowe, aby przedsiębiorstwa energetyczne posługiwały się wzorcami umów, bowiem trudno sobie wyobrazić, aby przykładowo wszelkie postanowienia każdej umowy (...) były indywidualnie negocjowane. Wzorzec umowy powinien zawierać te wszystkie elementy, o których mowa w Ustawie lub przepisach wykonawczych do Ustawy oraz innych obowiązujących przepisach prawa”¹. oraz „(...) w zakresie samego tylko obrotu ciepłem przepisy wydane na podstawie art. 9 ustawy wyróżniają przedsiębiorstwa ciepłownicze, przedsiębiorstwa wytwórcze oraz przedsiębiorstwa obrotu ciepłem. Przepisy te określają wiele nie określonych ustawowo zagadnień, które powinny być uwzględnione w umowie, w tym także szczegółowo prawa i obowiązki stron”.²

Z powyższego wynika, że umowy zawierane przez przedsiębiorstwa ciepłownicze z konsumentami powinny zawierać elementy określone w art. 5 ustawy Prawo energetyczne oraz w § 12 rozporządzenia przyłączeniowego. Wspomniane przepisy szczegółowo regulują obowiązki dostawcy ciepła w stosunku do klientów korzystających z jego usług. Ponadto w/w przepisy określają niezbędne elementy umowy sprzedaży ciepła. Określają one obowiązki i prawa stron takiej umowy. Celem wprowadzenia do przedmiotowej ustawy i rozporządzeń wykonawczych szczegółowych zapisów nakładających na przedsiębiorstwa ciepłownicze określone obowiązki było zapewnienie konsumentom (odbiorcom) należytej ochrony przed silniejszą stroną umowy, jaką jest dostawca ciepła. Świadczy o tym bezwzględnie wiążący charakter tych przepisów. Analiza *umowie sprzedaży ciepła nr ...* zawieranych przez PEC z konsumentami w oparciu o stosowany wzorzec umowny stanowi podstawę do przyjęcia następujących ustaleń (karty nr 10-20, 21-31).

a)

W w/w umowach nie określono szczegółowych zasad ustalenia terminów przeprowadzania prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji, co stanowi naruszenie § 12 pkt 5 rozporządzenia przyłączeniowego.

¹ J. Baehr, E. Stawicki „Prawo energetyczne. Komentarz.” Fundusz Współpracy Cooperation Fund, Program SEW & Międzykomunalna Spółka Akcyjna MUNICIPIUM Warszawa 1999, str. 43

² Ibidem str. 46

Zdaniem PEC zasady ustalenia terminów przeprowadzania prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji zostały określone w § 1 ust 1 pkt 4, § 1 ust 6, § 2 ust. 7-11, § 3 ust. 9,11,12 i § 4 ust. 4 umowy.

§ 1 ust 1 pkt 4 wskazuje, że dostawa ciepła odbywa się zgodnie z Polską Normą PN-85/C-04601. Zgodnie z § 1 ust 6 dostarczanie ciepła do podgrzania wody użytkowej jest całoroczne, z przerwą na czas planowanego remontu sieci ciepłowniczej oraz innych urządzeń energetycznych. § 2 ust. 7-11 wskazuje na obowiązki dostawcy ciepła polegające na umożliwieniu odbiorcom przeprowadzenia kontroli prawidłowości wskazań układu pomiarowo- rozliczeniowego, uzgadniania przeprowadzania prób i pomiarów wymagających współdziałania z odbiorcami, powiadamianie o terminach planowych przerw i ograniczeń w dostarczaniu ciepła oraz informowanie o przyczynach zakłóceń w dostarczaniu ciepła oraz przewidywanych terminach usunięcia tych zakłóceń. § 3 ust. 9,11,12 jako obowiązki odbiorcy ciepła wskazują na zapewnienie dostępu do pomieszczeń i nieruchomości, dokonywanie wspólnych odczytów układów pomiarowo – rozliczeniowych i sporządzania z nich protokołów oraz informowanie dostawcy ciepła o zamiarze okresowego wyłączenia odbioru ciepła. § 4 ust. 4 umowy stanowi, że planowane przerwy w dostarczaniu ciepła w okresie letnim nie mogą przekroczyć 14 dni, poza szczególnymi przypadkami wynikającymi z przyczyn techniczno – organizacyjnych, w przypadku których przerwy nie mogą przekroczyć 21 dni. Odbiorca musi być powiadomiony o terminie przerw z 7 dniowym wyprzedzeniem.

Analiza wskazanych przez PEC przepisów umowy sprzedaży ciepła prowadzi do wniosku, że w istocie nie regulują one szczegółowych zasad ustalenia terminów przeprowadzania prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji.

§ 12 pkt 5 stanowi, że strony umowy sprzedaży ciepła muszą uwzględnić w niej „szczegółowe zasady ustalenia terminów”. Po pierwsze regulacje przedmiotowej kwestii muszą być określone szczegółowo. Tym samym niewystarczającym jest wskazanie w ogólny sposób „zasad ustalania terminów”, tylko powinno to być uregulowane precyzyjnie. Po drugie przedmiotowy zapis nie wymaga, aby w umowie określone zostały terminy przeprowadzania czynności o których mowa w w/w przepisie, tylko powinny zostać określone zasady na jakich terminy te będą ustalane. Po trzecie zapis powyższy dotyczy ustalania terminów „przeprowadzania prób i badań kontrolnych” oraz „konserwacji i remontów”.

Spośród wskazanych przez PEC zapisów żaden z nich nie zawiera „szczegółowych zasad ustalenia terminów”. Zawierają one pewne obowiązki spoczywające na stronach umowy np.:

- umożliwienie przez PEC odbiorcom przeprowadzenia kontroli prawidłowości wskazań układu pomiarowo- rozliczeniowego,
 - uzgadnianie przeprowadzania prób i pomiarów wymagających współdziałania z odbiorcami,
 - powiadamianie przez PEC odbiorców o terminach planowych przerw i ograniczeń w dostarczaniu ciepła,
 - informowanie dostawcy ciepła o zamiarze okresowego wyłączenia odbioru ciepła,
 - odbiorca musi być powiadomiony o terminie przerw z 7 dniowym wyprzedzeniem,
- ale nie regulują zasad ustalania terminów wykonywania przedmiotowych czynności.

Powyższe przepisy nie regulują również wprost terminów „przeprowadzania konserwacji i remontów” tylko dotyczą np.

- zamiaru okresowego wyłączenia odbioru ciepła przez odbiorcę,
- planowanych przerw w dostarczaniu ciepła w okresie letnim.

Ponadto nie regulują bezpośrednio terminów „przeprowadzania prób i badań kontrolnych”, ale dotyczą np.:

- umożliwienia odbiorcom przeprowadzenia kontroli prawidłowości wskazań układu pomiarowo- rozliczeniowego,
- uzgadniania przez PEC przeprowadzania prób i pomiarów wymagających współdziałania z odbiorcami.

Zapis § 12 pkt 5 rozporządzenia przyłączeniowego stanowi gwarancję dla stron umowy (w tym konsumentów), że wszelkie terminy czynności związanych z przeprowadzaniem prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji, będą ustalone przez strony umowy. Innymi słowy, żadna ze stron umowy nie będzie przeprowadzała w/w czynności, które mogą wywoływać jakiegokolwiek skutki w zakresie prawidłowości w dostarczaniu ciepła bez wiedzy drugiej strony. Stąd też prawodawca przewidział, że „zasady ustalania terminów” określonych prac powinny zostać zawarte w umowie sprzedaży ciepła. Innymi słowy w umowie powinny zostać określone pewne reguły, jak ustalać terminy, natomiast samo ustalenie tych terminów będzie następowało w trakcie realizacji umowy przez strony.

W związku z tym, że w umowie sprzedaży ciepła nie określono szczegółowych zasad ustalania terminów przeprowadzania czynności określonych w § 12 pkt 5 rozporządzenia przyłączeniowego, działanie PEC należy uznać za bezprawne.

b) § 12 pkt 8 rozporządzenia przyłączeniowego stanowi, że w umowa sprzedaży ciepła powinna zawierać regulacje w zakresie odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, a w szczególności za:

- przekroczenie zamówionej mocy cieplnej lub obliczeniowego natężenia przepływu nośnika ciepła, dopuszczalnych odchyłeń od parametrów nośnika ciepła oraz dopuszczalnych przerw i ograniczeń w dostarczaniu ciepła,
- niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców,
- zwrot zanieczyszczonego nośnika ciepła lub jego kradzież.

Zdanie PEC odpowiedzialność stron za niedotrzymanie warunków umowy ujęta została w § 4 ust. 6-8, § 6 ust. 4, § 7 ust. 10 i § 8 umowy

Wskazany przez PEC § 4 ust. 6-8 umowy reguluje sytuacje w których może nastąpić wstrzymanie dostaw ciepła zarówno z przyczyn zależnych jak i niezależnych od odbiorcy. § 6 ust. 4 dotyczy sposobów ustalenia ilości pobranego przez odbiorcę nośnika ciepła do napełniania i uzupełnienia ubytków wody w instalacji centralnego ogrzewania. § 7 ust. 10 umowy uprawnia dostawcę ciepła do naliczenia odsetek ustawowych w przypadku niedotrzymania przez odbiorcę terminów płatności. § 8 wskazuje, że „*W przypadku niedotrzymania przez strony warunków niniejszej umowy, stosowane są upusty, bonifikaty i opłaty dodatkowe wg zasad określonych w § 38, 39, 43,44 i 45 ust. 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 12 października 2000r.*”.

Z powyższego wynika, że PEC nie uregulował w umowie kwestii odpowiedzialności stron za niedotrzymanie jej warunków. Wskazane przez PEC postanowienia § 4 ust. 6-8, § 6 ust. 4, § 7 ust. 10 i § 8 umowy nie dotyczą odpowiedzialności stron za niedotrzymanie jej warunków w zakresie: przekroczenia zamówionej mocy cieplnej lub obliczeniowego natężenia przepływu nośnika ciepła, dopuszczalnych odchyłeń od parametrów nośnika ciepła oraz dopuszczalnych przerw i ograniczeń w dostarczaniu ciepła, niedotrzymania standardów jakościowych obsługi odbiorców, zwrotu zanieczyszczonego nośnika ciepła lub jego kradzieży. Po części nastąpiło jedynie odesłanie w § 8 do przepisów rozporządzenia wykonawczego do ustawy Prawo energetyczne, które regulując wysokość bonifikat, upustów i opłat z tytułu niedotrzymania przez strony warunków umowy równocześnie statuują odpowiedzialność stron w tym zakresie.

Takie rozwiązanie należy uznać jednak za niewystarczające i godzące w interes konsumentów. Jak wskazano to we wcześniejszej części niniejszej decyzji przepisy rozporządzenia przyłączeniowego wprost stanowią jakie elementy powinna zawierać umowa sprzedaży ciepła i przepisy te mają charakter bezwzględnie obowiązujący. Konsument w oparciu o treść umowy powinien mieć możliwość uzyskania informacji o wszystkich istotnych elementach stosunku zobowiązaniowego. Odsyłanie konsumentów do obowiązujących przepisów rozporządzenia wykonawczego w wielu wypadkach może mieć dla nich charakter uciążliwy i wywoływać negatywne skutki. W przedmiotowej sprawie brak informacji o tym jaką konsument poniesie odpowiedzialność za przekroczenie zamówionej

mocy cieplnej lub obliczeniowego natężenia przepływu nośnika ciepła, dopuszczalnych odchyżeń od parametrów nośnika ciepła, zwrot zanieczyszczonego nośnika ciepła lub jego kradzież powoduje, że nie wie on jakie sankcje grożą mu na wypadek naruszenia postanowień umowy. Zawarcie w/w informacji w umowie w wielu wypadkach skutkuje tym, że konsument posiadając wiedzę o grożącej mu odpowiedzialności powstrzymuje się od działań, które skutkowałyby niedotrzymaniem warunków umowy. Z drugiej strony, precyzyjne uregulowanie w umowie odpowiedzialności PEC za przekroczenie obliczeniowego natężenia przepływu nośnika ciepła, dopuszczalnych odchyżeń od parametrów nośnika ciepła oraz dopuszczalnych przerw i ograniczeń w dostarczaniu ciepła, a także za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców umożliwia konsumentom właściwe dochodzenie ich roszczeń z tytułu naruszenia przez dostawcę ciepła postanowień umowy. Przedmiotowe informacje umożliwiają konsumentom właściwe formułowanie roszczeń w stosunku do PEC. W związku z powyższym brak precyzyjnego określenia w umowie odpowiedzialności stron o której mowa w § 12 pkt 8 lit. a, b i d rozporządzenia przyłączeniowego należy uznać za bezprawne.

c)

W umowie sprzedaży ciepła zawieranej przez PEC z konsumentami nie zawarto regulacji dotyczących bonifikat, upustów i opłat z tytułu niedotrzymania przez strony warunków umowy, co może stanowić naruszenie § 12 pkt 10 lit. c rozporządzenia przyłączeniowego.

PEC w odpowiedzi na zarzuty zawarte w postanowieniu o wszczęciu postępowania stwierdziło, że bonifikaty, upusty i opłaty z tytułu niedotrzymania przez strony warunków zostały określone w § 8 i 9 umowy.

W w/w umowie w § 8 ust. 1 stwierdzono (karty nr 11 i 16), że „*W przypadku niedotrzymania przez strony warunków niniejszej umowy, stosowane są upusty, bonifikaty i opłaty dodatkowe wg zasad określonych w § 38, 39, 43, 44 i 45 ust. 4 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 12 października 2000r.*”. § 9 umowy dotyczy nielegalnego pobierania ciepła przez odbiorcę. W przepisie tym wskazano, jakie okoliczności uznaje się za nielegalne pobieranie ciepła przez odbiorcę oraz wysokość opłat, jakie w tej sytuacji są pobierane przez dostawcę ciepła.

Przedmiotowy zapis należy uznać za niewystarczający, ponieważ jak szczegółowo wykazano w uzasadnieniu zawartym we wcześniejszej części niniejszej decyzji, umowa sprzedaży ciepła powinna zawierać wszystkie elementy określone przez rozporządzenie przyłączeniowe. Brak informacji o wysokości bonifikat, upustów i opłat z tytułu niedotrzymania przez strony warunków umowy godzi w interesy konsumentów, będących słabszą stroną umowy. Po pierwsze w oparciu o treść umowy konsumenci nie posiadają informacji w jakiej wysokości bonifikat, upustów i opłat mogą żądać w sytuacji, gdy przedsiębiorstwo ciepłownicze nie wywiązuje się w sposób należyty z realizacji postanowień umowy. Po drugie nie wiedzą również, jakie opłaty będą zobowiązani uiścić w wypadku, gdy samemu nie przestrzegają warunków umowy. Brak tych informacji może więc w istotny sposób godzić w interesy ekonomiczne konsumentów, którzy zawarli umowy sprzedaży ciepła z PEC.

Powyższego stanowiska nie zmienia fakt, że PEC w § 9 umowy określił w jakiej wysokości opłaty będzie zobowiązany uiścić odbiorca, który pobiera ciepło niezgodnie z postanowieniami umowy sprzedaż ciepła w tym: z całkowitym lub częściowym pominięciem układu pomiarowo – rozliczeniowego, w wyniku dokonywania w układzie pomiarowo – rozliczeniowym uszkodzeń powodujących jego nieprawidłowe działanie oraz poprzez samowolną manipulację w urządzeniu regulującym obliczeniowe natężenie przepływu nośnika ciepła. Powyższe zapisy jedynie częściowo określają jakie opłaty jest zobowiązany ponieść konsument w przypadku niedotrzymania warunków umowy poprzez nielegalny pobór ciepła. Należy zwrócić uwagę, że rozporządzenie taryfowe określa inne przypadki, gdy odbiorca jest zobowiązany ponieść konsekwencje z tytułu niedotrzymania warunków umowy. Można wskazać tu na sytuację, gdy odbiorca zwiększył lub zmniejszył obliczeniowe natężenie przepływu nośnika ciepła i przekroczył jego dopuszczalne odchylenie, podniósł lub obniżył temperaturę zwracanego nośnika ciepła i przekroczył jego dopuszczalne odchylenie oraz przekroczył zamówioną moc cieplną.

Stąd też należy stwierdzić, że PEC w umowie sprzedaży ciepła w ogóle nie uregulował kwestii bonifikat, upustów i opłat, jakie jest zobowiązany ponieść na rzecz odbiorców w sytuacji niedotrzymania warunków umowy, tylko w tym zakresie zawarł odesłanie do przepisów wykonawczych do ustawy Prawo energetyczne. Z kolei kwestia opłat wnoszonych przez odbiorców z tytułu niedotrzymania warunków umowy została określona tylko w ograniczonym zakresie. W związku z tym, że przepisy rozporządzenia przyłączeniowego precyzyjnie określają jakie elementy powinna zawierać umowa sprzedaży ciepła, brak tych elementów stanowi naruszenie prawa.

Zawieranie przez PEC umów z konsumentami, które nie zawierają wszystkich informacji, o których mowa w rozporządzeniu przyłączeniowym, jest niezgodne z nim i należy uznać za bezprawne. Spełniona, więc została pierwsza przesłanka konieczna do uznania zachowania PEC (opisanego w pkt a, b i c powyżej) za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Drugą przesłanką, której wykazanie jest niezbędne dla stwierdzenia, że przedsiębiorca stosuje praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów jest ustalenie, iż jego bezprawne działanie narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Ustawa antymonopolowa reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, co wynika z treści art. 1 ust. 2 tej ustawy. Zbiorowy interes konsumentów dotyczy nieokreślonego ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku, jak i wtedy, gdy działania te wywołują inne niekorzystne zjawiska. Ustawa antymonopolowa w odniesieniu do konsumentów chroni ich interesy jako zjawiska o charakterze instytucjonalnym, zbiorowym.

Zdaniem Organu Antymonopolowego zakwestionowane w przedmiotowej decyzji działanie przedsiębiorcy - polegające na nie podawaniu w zawieranych umowach sprzedaży ciepła wszystkich informacji, które zgodnie z rozporządzeniem przyłączeniowym powinny zawierać - godzi w interes konsumentów. Niepodanie w umowie informacji o:

- szczegółowych zasadach ustalenia terminów przeprowadzania prób i badań kontrolnych oraz konserwacji i remontów eksploatowanych przez strony urządzeń i instalacji,
- odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy,
- bonifikatach, upustach i opłatach z tytułu niedotrzymania przez strony warunków umowy,

może doprowadzić do niekorzystania przez konsumentów ze swoich praw, ale również do niewywiązywania się z obowiązków. Dodatkowo nie podanie w/w informacji może doprowadzić, do nieegzekwowania zachowań, które wymuszają przepisy prawa energetycznego na profesjonalistę np. w zakresie odpowiedzialności za niedotrzymanie standardów jakościowych. W niniejszej sprawie został naruszony interes konsumentów – zaopatrywanych w ciepło przez PEC, którzy zawarli umowy sprzedaży ciepła. Tak więc, brak w umowach wszystkich informacji, o których mowa w rozporządzeniu przyłączeniowym, a także podanie części informacji w nieodpowiedni sposób narusza zbiorowy interes konsumentów i tym samym zasadne było podjęcie działań przewidzianych w ustawie antymonopolowej, mających na celu ochronę konsumentów.

W przedmiotowej sprawie zaistniały łącznie obie przesłanki konieczne do uznania zachowania przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów – bezprawne działanie przedsiębiorcy i naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

Stąd należało orzec jak w punkcie I sentencji decyzji.

II.

W umowie sprzedaży ciepła zawartej na czas nieokreślony zawieranej z odbiorcami indywidualnymi PEC zawarło zapis zgodnie z treścią którego „Wszelkie spory między Stronami dotyczące wykonywania niniejszej umowy, Strony rozstrzygać będą polubownie, a w przypadku nie osiągnięcia porozumienia, podlegać będą rozstrzygnięciu w sprawach należących do jego kompetencji, przez Urząd Regulacji Energetyki, lub przez właściwy Sąd,

terenowo objęty siedzibą Sprzedawcy”, który został wpisany do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 31 stycznia 2003r. (sygn. akt XVII Amc 31/02) w sprawie z powództwa Powiatowego Rzecznika Konsumentów w Słupcy przeciwko Sławomirowi Braszka prowadzącemu działalność gospodarczą pod firmą Przedsiębiorstwo Remontowo-Budowlane „REMO-BUD” w Gnieźnie uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„Wszelkie spory wynikłe na tle zawartej umowy podlegają wyłączności sądu powszechnego dla siedziby firmy przyjmującej zamówienie”. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 30 czerwca 2003r.

W/w Sąd wyrokiem z dnia 4.06.2003r. (sygn. akt XVII Amc 60/02) z powództwa Powiatowego Rzecznika Konsumentów w Bartoszycach przeciwko Europejskiemu Funduszowi Budowlanemu Sp. z o.o. z siedzibą we Wrocławiu uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„Strony niniejszej umowy zobowiązują się do dołożenia wszelkich starań w celu polubownego rozstrzygnięcia ewentualnych sporów. Sądem właściwym do rozstrzygnięcia będzie sąd miejsca siedziby EFB”. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 14.08.2003r.

Ponadto w/w Sąd wyrokiem z dnia 27 czerwca 2003r. (sygn. akt XVII Amc 50/01) z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów przeciwko Międzynarodowej Korporacji Gospodarczej „InCo” Sp. z o.o. z siedzibą w Tychach, uznał za niedozwolone i zakazał stosowania postanowienia w brzmieniu:

„(...) Sprawy wymagające rozstrzygnięcia sądowego będą prowadzone przed Sądem Rejonowym w Tychach lub przed Sądem Okręgowym w Katowicach.”. Postanowienie to zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych w dniu 14.08.2003r.

Określenia stosowane przez PEC i określenia zamieszczone w jawnym rejestrze są określeniami podobnymi, albowiem wskazują konsumentowi jaki sąd jest wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporów. W przedmiotowej sprawie stosowany w umowach zawieranych z konsumentami zapis może wyłączać rozpoznanie sprawy przez sąd właściwy miejscowo w przypadku, gdy miejsce zamieszkania lub siedziby konsumenta będzie inne niż miejsce siedziby przedsiębiorcy. Z tego względu konsument może być zmuszony do prowadzenia procesu w miejscu siedziby przedsiębiorcy.

Umieszczenie w/w zapisów w jawnym rejestrze skutkuje tym, że z datą dokonania wpisu zabronione jest stosowanie niedozwolonych postanowień wzorców umów. Art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze, jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych. Sąd dokonując oceny postanowienia umownego ocenia określony zapis i w momencie jego wpisania do rejestru klauzula przestaje być postanowieniem konkretnego wzorca umownego, a staje się samodzielnie funkcjonującą zasadą, która została zakwestionowana. Ze względu na rozszerzoną skuteczność klauzul (art. 479⁴³ k.p.c.), spełniają one funkcję podobną do przepisów prawa. W przedmiotowej sprawie porównywane postanowienia nie brzmią literalnie tak samo, jednak w taki sam sposób ograniczają możliwość wyboru sądu właściwego do rozstrzygnięcia sporów. Takie narzucenie sądu jest sprzeczne z regulacjami k.p.c. Tak więc, dokonując oceny treści postanowień umownych wykorzystywanych przez przedsiębiorców we wzorcach umownych należy wykorzystywać reguły interpretacji wykształcone w nauce prawa i praktyce orzeczniczej (wykładnia językowa, systemowa,

funkcjonalna i inna). Stąd też, niedozwolone będą takie postanowienia umów, które mieszczą się w „hipotezie” klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej.

Pomimo faktu, iż porównywane postanowienia nie brzmią literalnie tak samo, to w taki sam sposób ograniczają możliwość wyboru sądu, który będzie właściwy do rozstrzygania sporów pomiędzy stronami umowy. Biorąc pod uwagę powyższą wykładnię, można przyjąć, iż zacytowane postanowienia w swej treści są tożsame i wyczerpują treść niedozwolonego postanowienia umownego zdefiniowanego w art. 385³ pkt 23 k.c., za które uważa się postanowienie narzucające rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. Zapisy te wyłączają rozpoznanie sprawy przez sąd właściwy według właściwości przemiennej, w świetle art. 27, 33, 34, 35 i 36 k.p.c.

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w rozdziale III stanowi o zakazie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Zgodnie z art. 23 a przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy. Nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów. Za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uważa się w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Mając na względzie zapis art. 23 a ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w niniejszej sprawie wykazano, że umowy stosowane przez PEC zawierają postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Stąd też, działania PEC w tym zakresie należy ocenić jako bezprawne działanie godzące w zbiorowe interesy konsumentów.

III. Zgodnie z art. 23c ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w decyzji, Prezes Urzędu może określić środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. W celu zapewnienia wykonania nakazu określonego w pkt I i II sentencji niniejszej decyzji, środki usunięcia trwających skutków naruszenia zbiorowych interesów konsumentów określono, jako polegające na:

- umieszczeniu w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów sprzedaży ciepła zawieranych z konsumentami, informacji, o których mowa w § 12 pkt 5, 8, i 10 lit. c rozporządzenia przyłączeniowego,
- zaniechaniu stosowania w treści nowo zawieranych, jak i dotychczas zawartych umów sprzedaży ciepła zawieranych z konsumentami niedozwolonego postanowienia umownego zacytowanego w pkt II sentencji niniejszej decyzji.

Wobec powyższego orzeka się jak w pkt III sentencji.

IV. Na podstawie art. 72 ustawy antymonopolowej, jeżeli postępowanie zostało wszczęte z urzędu i w jego wyniku Prezes Urzędu stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca lub związek przedsiębiorców, który dopuścił się tego naruszenia, zobowiązany jest ponieść koszty postępowania. Zgodnie z art. 75 ustawy antymonopolowej, Organ Antymonopolowy rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie.

Postępowanie przeciwko PEC w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, zostało wszczęte z urzędu. Na podstawie ustaleń dokonanych w trakcie postępowania Organ Antymonopolowy w punktach I i II decyzji stwierdził naruszenie przepisów ustawy antymonopolowej. Kosztami niniejszego postępowania dla Organu Antymonopolowego, są wydatki w wysokości 32 PLN związane z korespondencją pomiędzy Organem Antymonopolowym a przedsiębiorcą. W związku z powyższym postanowiono obciążyć PEC kosztami postępowania w wysokości 32 PLN (słownie złotych: trzydzieści dwa).

Stąd orzeka się jak w punkcie IV sentencji decyzji.

Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie w NBP o/o Warszawa Nr 51101010100078782231000000.

Na postanowienie o kosztach zawarte w punkcie IV niniejszej decyzji, na podstawie art. 78 ust. 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 1 pkt 2 k.p.c. przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach w terminie tygodnia od dnia doręczenia.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Katowicach.

Dyrektor Delegatury
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów w Katowicach
Alicja Kral